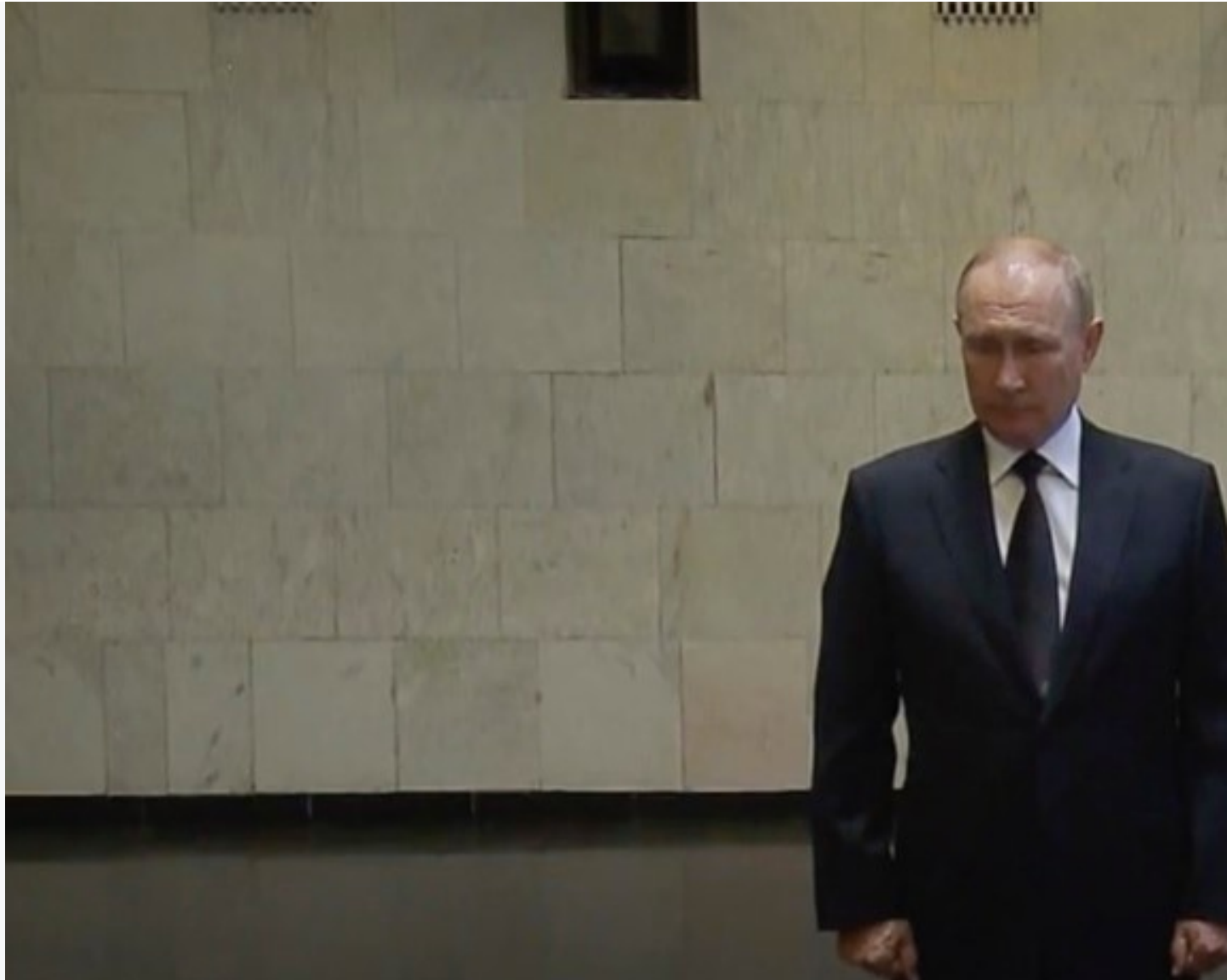

Gorbachev có công với ai, có tội với ai?

03/09/2022

Putin viếng thi hài Gorbachev tại Bệnh Viện Trung Ương ở Moscow, 1 tháng Chín.

Thành ra, trước cái chết của Gorbachev, Tổng Bí thư cuối cùng của đảng CSLX, cũng là vị Tổng thống tiên

khởi của nước Cộng hòa Liên bang Nga, dường như chính quyền Nga Putin đã tỏ ra thờ ơ, đối xử lạnh nhạt.

Thiện Ý

Mikhail Gorbachev, Tổng thống đầu tiên của Cộng hòa Liên bang Nga và là Tổng bí thư cuối cùng của đảng cộng sản Liên Xô, qua đời ngày 30-8-2022 tại một bệnh viện trung ương trực thuộc phủ tổng thống Nga ở Moscow, hưởng thọ 91 tuổi (1931-2022).

Nhiều chính khách quốc tế bày tỏ xúc động trước sự ra đi của một chính trị gia được đánh giá như là nhà kiến tạo kỷ nguyên hòa dịu Đông - Tây sau nhiều thập kỷ Chiến tranh ý thức hệ toàn cầu giữa cộng sản chủ nghĩa và tư bản chủ nghĩa hình thành sau Thế Chiến II, mà Tây Phương gọi là Chiến tranh lạnh (Cold War). Mặc dù được phương Tây ca tụng nhiều, và từng đoạt giải Nobel hòa bình năm 1990, nhưng tại Nga, từ sau khi Liên Xô sụp đổ, vai trò của vị Tổng thống tiên khởi của một nước Nga dân chủ Mikhail Gorbachev vẫn gây nhiều tranh cãi. Có nhiều người cho rằng ông có công mang lại tự do dân chủ cho người dân Nga, thì cũng không ít người cho rằng ông đã phá vỡ sự hùng cường của một Liên bang Xô-Việt, từng một thời bá chủ lãnh đạo phe xã hội chủ nghĩa; coi đó như là một sỉ nhục đối với nước Nga. Vì sao lại có dư luận trái chiều như vậy?

Để có câu trả lời, chúng ta cùng nhìn lại quá khứ. Gorbachev lên nắm quyền Tổng bí thư đảng Cộng sản Liên Xô (CSLX) vào ngày 11-3-1985. Với 54 tuổi đời, Mikhail

Gorbachev là Tổng Bí Thư đảng CSLX trẻ tuổi nhất, vượt qua truyền thống kế vị “Đảng truyền” trong lịch sử đảng CSLX. Do đó, Gorbachev cũng là Tổng bí thư đảng CSLX ít được nhân dân trong nước và thế giới bên ngoài biết đến nhất trong lịch sử lên ngôi của các Tổng Bí Thư đảng CSLX. Nhưng có lẽ với tuổi đời ấy, Gorbachev đã sinh ra và lớn lên trong lòng chế độ xã hội chủ nghĩa, nên đã dễ dàng nhìn thấy cái tốt cái xấu, cái ưu cái khuyết của những chặng đường tiến lên xã hội XHCN của đất nước Liên Xô. Từ đó, ông và các đồng chí cấp tiến trong đảng của ông mới mạnh dạn và đủ quyết tâm đưa đất nước Liên Xô đi theo con đường cải cách.

Thực ra, khách quan mà nói, mọi sáng kiến và nỗ lực cá nhân Gorbachev cũng như phe cánh của ông khi đưa ra và thực hiện chương trình Cải Tổ “Glasnost” và Cởi Mở “Perestroika”, tất cả đều chỉ muốn làm công việc “Cải tổ” sâu rộng để làm cho chế độ XHCN tốt hơn, chứ không có ý định phá đổ toàn bộ công trình mà đảng CSLX đã dày công kiến tạo hơn 70 năm qua; khởi đi từ cuộc Cách mạng Tháng 10 Nga năm 1917 do Vladimir Lenin khởi động và lãnh đạo. Do đó, một mặt Gorbachev cố gắng cải tổ cơ cấu chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội để đưa đất nước Liên Xô đến giàu mạnh, nhân dân có được các quyền tự do dân chủ; nhưng vẫn trong khung cảnh một nước Liên Xô xã hội chủ nghĩa hàng đầu. Mặt khác, bằng những hành động cụ thể tích cực cải thiện mối quan hệ quốc tế, quan hệ song phương cũng như đa phương, tất cả đều nhằm đưa Liên Xô đi đúng chiều hướng và theo kịp tiến bộ thời đại; góp phần xây dựng một nền trật tự quốc tế mới, trong đó, Liên Xô

vẫn có được địa vị xứng đáng của một siêu cường như trong nền trật tự quốc tế cũ. Đó mới là tất cả ý định và lòng mong mỏi của Gorbachev và các lãnh đạo hàng đầu đảng CSLX có khuynh hướng cải cách như ông.

Thực vậy, trong báo cáo quan trọng tại Hội nghị Toàn Liên Bang lần thứ XIX của đảng CSLX ngày 28-6-1988, nghĩa là sau 3 năm tiến hành công cuộc cải tổ, Gorbachev đã khẳng định việc cải cách hệ thống chính trị là bảo đảm quan trọng nhất làm cho công cuộc cải tổ không thể đảo ngược. **Và rằng thông qua cuộc cải tổ cách mạng sẽ tạo ra bộ mặt mới cho chủ nghĩa xã hội.** Ông nói “...Vâng, chúng ta đang từ bỏ tất cả những gì đã làm biến dạng chủ nghĩa xã hội trong những năm 30 và những gì đã đưa đến sự trì trệ trong những năm 70. Nhưng chúng ta muốn có một chủ nghĩa xã hội đã được tẩy sạch khỏi những sai lạc của những thời kỳ trong quá khứ, và đồng thời kế thừa tất cả những gì tốt đẹp nhất đã được tạo ra bằng tư duy sáng tạo của những nhà sáng lập ra học thuyết của chúng ta, những gì đã được thực hiện vào cuộc sống bằng lao động và những nỗ lực của nhân dân, những gì phản ánh được hy vọng và nguyện vọng của họ. Chúng ta muốn một chủ nghĩa xã hội chứa đựng trong mình nó những kinh nghiệm tiên tiến của sự phát triển thế giới, hoàn toàn dựa vào những thành quả tiến bộ của loài người. . .” (*).

Mặt khác, khi nhìn ra thế giới bên ngoài, vẫn theo báo cáo trên, Gorbachev đã nhận định tình hình thế giới trong thời điểm giao thời giữa thế kỷ XX và XXI, theo ông, được xác định bởi các khuynh hướng sau đây:

- **“Phi quân sự hóa và nhân đạo hóa quan hệ quốc tế một cách từ từ, khi mà cuối cùng lý trí, trí thức và những tiêu chuẩn đạo đức, chứ không phải những mong muốn ích kỷ và thành kiến, sẽ là động cơ thúc đẩy các nước trong khi giải quyết vô số các mâu thuẫn trên thế giới và đạt được sự cân bằng lợi ích, khi mà quyền tự do lựa chọn của mỗi nước được công nhận”**

- **“Việc bảo đảm an ninh quốc gia sẽ ngày càng chuyển từ tương quan giữa các tiềm lực quân sự sang sự phối hợp lẫn nhau về chính trị và thực hiện nghiêm chỉnh các cam kết quốc tế, sẽ hình thành hệ thống an ninh quốc tế toàn diện, chủ yếu là thông qua việc nâng cao vai trò của Liên Hiệp Quốc”.**

- **“Sự lớn mạnh của tiềm năng khoa học kỹ thuật sẽ được sử dụng một cách văn minh hơn, nhằm cùng nhau giải quyết những nhiệm vụ kinh tế, sinh thái, năng lượng, lương thực, y tế quốc tế và những nhiệm vụ toàn cầu khác vì lợi ích của toàn thể nhân loại”**

- **“Sự tiếp xúc đa dạng và tự nguyện của các nước và các dân tộc độc lập sẽ phục vụ vững chắc việc làm phong phú lẫn nhau về cả vật chất lẫn tinh thần, củng cố cơ cấu hòa bình thế giới” (**)**

Qua những nhận định trên, ta thấy, cá nhân Gorbachev cũng như phe cấp tiến của ông trong đảng CSLX lúc bấy giờ đã đi đúng chiều hướng của một thể chiến lược quốc tế mới hình thành do các biến đổi tình hình thế giới về chủ quan cũng như khách quan,

Thế nhưng, Gorbachev và các đồng chí của ông đã không thành công trong ý hướng cải tổ để bảo vệ được chế độ Cộng hòa Xã hội chủ nghĩa Liên bang Xô- Viêt. Vì những biến chuyển tình hình thực tế vượt tầm kiểm soát của chính quyền gây bất ổn xã hội, làm mất chủ động trong việc thực hiện các chủ trương chính sách cải cách có tính cách mạng. Do đó, chỉ một năm sau khi đưa ra được những nhận định thức thời, và sau bốn năm tiến hành công cuộc cải tổ, Liên Xô, Tổ quốc Xã hội Chủ nghĩa của các nước trong khối cộng sản, đã hoàn toàn sụp đổ, dẫn đến sự tan rã hệ thống các nước xã hội chủ nghĩa Đông Âu và toàn thế giới.

Tên tuổi của Mikhail Gorbachev dù muốn hay không, cũng đã đi vào lịch sử như một người có công đối với nhân dân Liên Xô và các lực lượng yêu chuộng tự do, dân chủ và hòa bình trên khắp thế giới. Thế nhưng Ông lại bị coi là kẻ có tội đối với những người cộng sản Liên Xô cũng như những đồ đệ trung thành với chủ nghĩa Mác-Lênin ở các nước khác trong đó có đảng cộng sản Việt Nam. Là vì, chính ông, bằng hành động cải tổ, dù không tri tình, cũng đã phá hủy toàn bộ công trình mà họ đã xây dựng được bằng xương máu của chính họ và của nhân dân qua nhiều thế hệ trên đất nước Liên Xô và nhiều nước nghèo đói khác trên thế giới đã lỡ đi theo con đường XHCN. Nhưng cũng chính sự sụp đổ này, đã dẫn đến sự ly khai giành độc lập của nhiều nước thành viên trong Liên bang Xô-Viêt cũ trong đó có Ukraine và hầu hết đã gia nhập Liên minh quân sự NATO, trừ Ukraine mới có ý định đã bị nước Nga của Tổng thống đương nhiệm Putin xâm lược ngày 24-2-2022 vừa qua với ý đồ ngăn chặn. Nguyên nhân là vì sau khi Liên Xô sụp đổ, nước Nga ngày càng thất thế, bị mất vai trò lãnh đạo khối XHCN của

một siêu cường từng đứng ngang hàng với Hoa Kỳ. Nay tổng thống Nga Putin và nhiều người trong giới lãnh đạo Nga gốc đảng viên cộng sản, cũng như không ít người dân Nga muốn tái lập vị thế của một cường quốc lãnh đạo một khối các nước tương tự như thời kỳ Chiến tranh lạnh (1945-1991).

Thành ra, trước cái chết của Gorbachev, Tổng Bí thư cuối cùng của đảng CSLX, cũng là vị Tổng thống tiên khởi của nước Cộng hòa Liên bang Nga, dường như chính quyền Nga Putin đã tỏ ra thờ ơ, đối xử lạnh nhạt. Qua truyền thông, người ta thấy cá nhân tổng thống Putin cầm một bó hoa (*khác vòng hoa*) đơn độc, lặng lẽ đặt bên quan tài Gorbachev khi đến viếng linh cửu và chia buồn với tang quyến người tiền nhiệm; vốn là người đã tạo cơ hội cho ông, một cựu giám đốc cơ quan tình báo Nga (KGB) có được vị thế tối cao hôm nay. Đồng thời, chính quyền của ông Putin cũng đã không tổ chức nghi thức quốc tang cho vị Tổng thống tiên khởi của nước Nga dân chủ hiện nay. Phải chăng động thái này cho thấy, cá nhân và chính quyền Putin cũng như các cựu đảng viên cộng sản Liên Xô và con cháu họ, sẵn sàng chấp nhận một chế độ độc tài, hy sinh tự do dân chủ với bất cứ giá nào, miễn nước Nga có được vị thế bá chủ một khối các nước như thời kỳ Chiến tranh lạnh? Phải chăng cũng vì vậy mà chính quyền Putin đã không quan tâm đến lời kêu gọi sau cùng của vị tổng thống tiên khởi của nước Nga dân chủ Mikhail Gorbachev liên quan đến cuộc xâm lược của Nga vào Ukraina, đưa ra hôm 26/02, rằng « *hãy chấm dứt các hành động thù địch* » tại Ukraina và « *đổi thoại hòa bình ngay lập tức* ».

Thiện Ý

() và (**): Hội nghị Toàn liên bang lần thứ 19 của đảng CSLX – Tài liệu và văn kiện. Phụ trương bản tin Liên Xô Ngày Nay số tháng 7-1988 (trang 102, 41).*